

Overweging zondag 10 juli 2011: Psalmen II

'Uit de diepten' (Boetepsalmen)

Gereformeerde Kerk van Loosdrecht

ds. Stefan Dijkhuizen

Inleiding op de dienst

Lieve mensen,

vandaag is een tweede diensten in een serie over de Psalmen.

En vandaag horen, zingen en bidden allemaal Psalmen die horen bij de zogenaamde Boetepsalmen.

Daar zijn er volgens een hele oude traditie 7 van, en de meesten komen vandaag ook langs.

Boete doen is nu misschien niet het eerste waar je aan wil denken. Toch zijn deze Psalmen eeuwenlang bijzonder geliefd geweest. Het bidden van de boetepsalmen leverde je bovendien een aflaat van 7 jaar op!

Maar ook in de cultuur hebben ze musici geïnspireerd tot de mooiste kunstwerken. Denk aan het 'Miserere', dat is Psalm 51, maar ook het 'De profundis', uit de diepten, Psalm 130.

We lezen, zingen en bidden vandaag deze Psalmen - niet omdat ik zo graag boete wil doen - maar om te zoeken of we ons eigen leven met alles wat daarin is, naast de hoogte en diepte van deze mooie liederen kunnen leggen.

Ik wil ook heel bewust Psalmen laten klinken zoals ze in de verschillende tradities worden gebruikt. Daarom vandaag kloostermuziek, oecumene vanuit Schotland en Opwekking.

Overweging:

We luisteren nu eerst naar Psalm 130 in de Naardense Vertaling, berijmd volgens de eeuwenoude traditie zoals in de kloosters de Psalmen gezongen worden.

(stoel neerzetten voor de liturgische tafel)

Geliefden van onze Heer,

als wij het over 'schuld' en 'boete' hebben, dan gaat het bijna altijd over een ander. En die zit daar.

De wereld is er vol en druk mee: Mladic, Straus Kahn, Robert M., allemaal schuldig. En wie is verantwoordelijk voor het dak van het stadion dat instortte?

Maar ook in het klein is het vaak de 3e persoon. Iedereen weet denk ik wel hoe makkelijk en sneller het is om naar de ander te wijzen. 'Hij zou dit...' 'Zij heeft dat gedaan...', of in het geval van een misdaad: 'Daar moet hij voor boeten!' En hoe moeilijk is het soms voor ons om een ander te vergeven?

Maar hoe zou het nu zijn om daar zelf te zitten?
Wie heeft er - zeker tegenwoordig - nou nog de moed om zelf het boetekleed aan te trekken?

Want het is toch wel vreemd dat wij ons persoonlijk en privé vaak over van alles en nog wat schuldig kunnen voelen, maar dat het tegelijkertijd maatschappelijk haast onmogelijk is om schuld te bekennen. Het ligt dan altijd aan anderen, aan de omstandigheden, of de maatschappij. Of desnoods doordat het erfelijk is, en dat je er dus zelf niets aan kunt doen.

Geen wonder ook dat wij ook niet zo goed raad meer weten met de boetepsalmen. We zingen ze in ieder geval niet zo vaak meer.

Misschien roept het ook protest op.
'Ho ho. Die tijd hebben we nu wel gehad hoor.'

In de kerk is het lang genoeg over zonde, schuld en straf gegaan. Eeuwenlang zijn mensen bang gemaakt en klein gehouden. En toen dat niet meer werkte, ten slotte ook nog eens de kerk uitgevlucht.

We hebben er een allergie van gekregen, om over schuld en boete te praten in combinatie met ons geloof en de kerk. God is liefde, toch?

Waar we inderdaad blij mee moeten zijn, en wat we zeker zo moeten houden, is dat de kerk absoluut geen rechtbank kan zijn. Het mag dan heel aantrekkelijk zijn, en ook overzichtelijk, om de wereld en de mensen in te delen in goed en kwaad, dat is niet aan ons.

In de kerk zal het eerste woord altijd sjaloom, 'vrede' zijn, en het laatste 'liefde'. En wat daartussen gebeurt, mag, of moet benoemd worden, maar kan nooit zonder liefde en genade gaan. En bovendien er uiteindelijk is van God uit voor iedereen vrijspraak.

Ook het voortdurend een schuldgevoel aanpraten, is iets waar we helemaal niet naar terug moeten. In naam van de erfzonde zijn generaties klein gehouden: Je bent niks, en je zult niks worden ook, want een dubbeltje zal nooit een kwartje worden.

En toch...

Wanneer we het niet meer over schuld en boetedoen hebben, verliezen we dan niet iets heel wezenlijks? Ik wil het er zelf liever ook helemaal niet over hebben, maar een mens zonder schuld en verantwoordelijkheid is niet anders dan een dier, zo schreef Dostojewski. 'Mens zijn is schuldig zijn', volgens Kafka, een andere schrijver.

En dan niet in de zin van zondig al voor de geboorte, maar omdat wij mensen nu eenmaal altijd worstelen met de moraal, met wat hoort en zou moeten, met wat niet mag. De perfecte mens bestaat niet, en aan de andere kant: Als je niet luistert naar je geweten, ben je bij de beesten af.

En hoe vaak worstelen wijzelf niet met onze schuldgevoelens? Zoals ik al zei, we voelen ons schuldig over van alles en nog wat.

Niet alleen naar God. Ook naar de mensen om ons heen. Naar onze ouders toe, naar onze kinderen. Over de opvoeding, over het geloof dat je niet kon overbrengen. Over de zorg voor een ander. Over de mensen die het minder hebben. Enzovoorts.

Vandaag bidden en zingen we een aantal van de zogenaamde Boetepsalmen. Lieder waarin schuld, straf, maar ook vergeving, heel expliciet worden verwoord. En ondanks het feit dat deze Psalmen de eeuwen door heel geliefd en bekend zijn geweest, weten wij er nu niet zo heel veel raad mee.

Vinden wij de Psalmddichter misschien zelfs een beetje een masochist, zo vol zelfbeklag. Als nuchtere Hollanders kunnen we niet zo veel met de emoties waar de psalmist mee lijkt te strooien. 'Moet dat nou allemaal?'

Maar juist in een tijd waarin de verantwoordelijkheid altijd bij een ander ligt, en zelf 'boete' doen alleen nog maar gebeurt na een snelheidsovertreding, en we anderzijds altijd maar het gevoel hebben tekort te schieten, is het denk ik goed om nog eens naar deze stokoude woorden te luisteren. Ze zelf te bidden en zingen. Met andere woorden: Om zelf toch eens te proberen om op die stoel te gaan zitten.

Vooropgesteld: Niet om weer hel en verdoemenis te preken. Niet om onszelf weer met een enorm schuldcomplex op te zadelen.

Maar waar anders dan hier, dan bij God, is er nu nog een plek waar je als mens kunt zijn met je hele hebben en houwen? Waar je jezelf mag zijn, met alle missers ook. Waar je gevoel van tekort komen mag vullen met Gods liefde?

Het bidden of zingen van zo'n Psalm kan je de moed geven om 'ik' te zeggen. 'God, ik beken, ik weet van mezelf dat ...' en vul maar in. En hoe bevrijdend kan dat soms werken, om het alleen al onder ogen te zien of uit te spreken!

En bovendien is 'boete doen' een heel bewust en gelovig iets. Het is niet enkel straf, zoveel euro voor te hard rijden, of zoveel maanden de cel in. Boete doen is altijd gericht op een nieuw begin, op een nieuwe start.

Passief je lot dragen, het menselijk bestaan met alles wat daarin niet goed is, is misschien wel de makkelijkste weg, maar niet de weg die God vraagt. Wel de moed om vrij mens te zijn, en daarmee ook je verantwoordelijkheid te nemen.

In de kerk mag het daarom nooit alleen over zonde en schuld gaan. Sterker nog, het kan niet zonder genade, niet zonder vergeving.

Met het moment dat je het uitspreekt, uitroept zoals de Psalm dichter in Psalm 6, dan is er ook Gods trouw, dan is er ook vergeving. In Jezus zien we tot helemaal waar worden: Geen zonde te groot, geen schuld te diep, geen dood te sterk, God is vergeving. God is mijn Heiland, mijn heelmaker. Zoals Paulus dat later schrijft in de Romeinenbrief: Niets kan ons scheiden van de liefde van God.

Als er iets is dat deze liederen ons kunnen meegeven, dan is het dat. Ook, dat het mens-zijn voor God niet alleen uiteenvalt in activa en passiva, in bezit en schulden. Deze Psalmen roepen juist op tot actie, tot verzet, tot protest bijna. 'God, ik ben misschien niet altijd trouw, niet altijd goed, en zeker niet altijd zonder zonde, maar U wel!' 'Verlos mij!'

En in God ben je verlost. Uit welke diepte ook. Zo was Hij, zo is Hij, zo zal Hij altijd weer zijn.

Zo spreekt de hemelse wet van de oneindige goedheid.

In de naam van de Vader, de Zoon en de Heilige Geest. Amen.